

δεινὰ ἔχεις συμβουλὴν; γνωρίζεις θεραπείαν; Ἐγὼ εἶμαι ὡς παραφρονῶν».

Μεταξὺ σφύρας καὶ ἄκμονος διακείμενος ὁ πτωχὸς Κοραῆς ἀπορεῖ περὶ τοῦ ποιητέου. «Ἡ ἡλικία μου, καὶ τολμῶ εἰπεῖν ἡ τὴν δοποίαν ἔως τώρα ἔδειξα προθυμίαν νὰ συνεισφέρω εἰς τὴν κοινὴν ωφέλειαν τὸ κατὰ δύναμιν ὑπαγορεύουσιν ἐπιστολὴν ἐλεγκτικὴν τῆς ἀπανθρώπου καὶ Νερωνικῆς ὑπεροψίας του· ἡ πενία μου καὶ ὁ φόβος τῆς καταισχύνης τοῦ γένους, ητις μέλλει νὰ προξενηθῇ ἀπὸ τὴν παῦσιν τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης ὑπαγορεύουσιν ἐπιστολὴν ὑποκριτικὴν, ἢ, καθὼς τὴν δημοκρατίαν οἱ ἀνδραποδώδεις, πολιτικὴν. Στεγά μοι πανταχόθεν». Ο ψυχικὸς τοῦ Κοραῆς σάλος ἐπιτείνεται δσημέραι. «Ἀκόμη κάμμια ἀπόκρισις! Ἡ ἀγανάκτησις μὲ φέρει κάμμιαν φορὰν καὶ εἰς τὸν φρικτὸν τοῦτον λογισμόν. «Γράψε του ὅτι πρέπει νὰ γράψῃ τις ἀδικούμενος, ὑβριζόμενος καὶ σχεδὸν φογευόμενος πρὸς ἀδικοῦντα, ὑβρίζοντα καὶ φονεύοντα». Τὸ ἀποτέλεσμα τοιαύτης γραφῆς θέλει εἰσθαι παῦσις τοῦ ἔργου καὶ ἡ ἐκ τῆς παύσεως ἀμηχανία μου, ἐπειδὴ μέλλω νὰ κατατήσω εἰς μόνην τὴν αὐτοκρατορικὴν σύνταξιν τῶν 2000 φρ. εἰς καιρὸν δταν πληρόνω ἐγοίκιων 700 φράγκων καὶ ὑπηρέτην 500 φρ. Ἀποτέλεσμα βεβαίως δεινὸν, ὅχι ὅμως καὶ χωρὶς θεραπείαν. Εἰς τοὺς Παρισίους εύρισκονται πιστόλαι, εύρισκεται ὅπιον, εἶναι τέλος πάντων καὶ ὁ μέγας ποταμὸς Σηκουάνας. Ἀλλὰ πῶς μέλλει νὰ σὲ χρίνῃ ὁ κόσμος; Αὖ! ταλαίπωρε· εἰς ἀνδραπόδου τάξιν κρημνίζεται καὶ φροντίζεις ἀκόμη τὴν κρίσιν τοῦ κόσμου». Κατὰ τὸν ιανουάριον τοῦ 1809 ἡ τύπωσις δύο τοῦ Πλουτάρχου τόμων καὶ ἡ τοῦ Πολυαίνου διεκόπη, τῇ συμβουλῇ δὲ τοῦ Βασιλείου, ἐπέστειλεν ὁ Κοραῆς πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν συνάλλαγμα ἐκ τρισχιλίων φράγκων ὅπως διὰ τούτων ἐπαρκέσῃ τεύλαχιστον εἰς τὰ μάλιστα ἐπείγοντα ἀναλώματα. «Ἀλλ' δι' ἀτυχίαν μου ἡ καμπιάζη ἀποβλήθη, τότε τί κάμησεν; Δὲν ἔμειναν εἰς τὸ συρτάριόν μου πλὴν 300 φράγκα· χρεωστῶ τὸν τυπογράφον ὑπὲρ τὰς 2000». Ο Βασιλείου, βλέπων τοῦ Κοραῆ τὴν ἀπόγνοιαν, ἐβούλεύετο περὶ συγχρωτήσεως. Ἐταιρείας ἐκ διαφόρων πλουσίων δριγενῶν πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης, ὁ δὲ Κοραῆς ἔγραψε πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν. «Ἄρα οἱ εὐεργέται τοῦ ἔθνους . . . τόσον ἔγιναν ἀδιάφοροι διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Κοραῆ, ὅτις κοπιάζει γύκτα καὶ ἥμέραν διὰ τὸ γένος; Τοῦτο εἶναι δι' ἐμὲ ἀληθινὸν αἴνιγμα, τοῦ ὅποίου τὴν λύσιν προξεμένω ἀπὸ τὴν τιμιότητά σου διὰ νὰ λάβω τὰ μέτρα μου». Τὴν γνώμην τοῦ

Βασιλείου πέρι κατάρτισμοῦ "Εταιρείας" δὲν ένέκρινεν δὲ Κοραής ανενδοιάστως, καὶ ἐνταῦθα ἀκριβῶς διαφαίνεται τοῦ ἀνδρὸς ἡ γενναιότης. «Παρὰ τὴν προξενούμενην περισσοτέραν δέξαν εἰς τὸ γένος καὶ ἄλλα πολλὰ ὡφέλιμα ἀποτελέσματα, εἶναι καὶ τοῦτο τὸ καλὸν, ὅτι πάνει ἡ γελοιώδης καὶ μεθυσμένη διαρκοτρασις τῶν ἀντιτύπων τὰ διποῖα σκορπιπίζονται· ως κωλόπταγα (συγχώρησόν με τὴν λέξιν) εἰς ἀνθρώπους, οἱ διποῖοι καταλαμβάνουσι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, σσον ἐγὼ τὴν Κινεζικὴν. "Εχει ὅμως τὸ πρᾶγμα καὶ κάποιαν δυσκολίαν, ως καὶ τὸ ρόδον τὰς ἀκάνθας του. Ή μεγαλητέρχ, κατ' ἐμὲ, δυσκολία εἶναι ὅτι, εἰς τὸν κατρόν τοῦ γωρισμοῦ, ἀνάγκη εἶναι νὰ φανερώσω τὴν αἰτίαν εἰς τὰ προλεγόμενα τῶν ἔξης τόμων, διὰ τέ πάνει ἡ μνήμη τοῦ δινόματός των. Εἰς ἄλλην ἔκδοσιν βιβλίων τοῦτο εἶναι εὐκολώτατον· ἀλλ' εἰς σειρὰν ὀλόκληρον τῶν ἑλληνικῶν συγγραφέων, στεφανωμένην μὲ πρωκήρυξι θεατρικὴν, πᾶς ἔχει νὰ γίνῃ χωρὶς ἀτιμίαν καὶ αὐτῶν καὶ πάντων ἡμῶν, ως πειραζομένων ἀπὸ τὸ δικιμόνιον τῆς διχονοίας; Αὕτη, φίλε μου, ἡ δυσκολία μου ἐδέσμευσε τὴν γλῶσσαν μέγρι τῆς σήμερον, νὰ μὴ τὸν γράψω ὅσα ἔπρεπε νὰ τὸν γράψω, διὰ νὰ ἐκδικηθῶ ἀπὸ τὴν ὑπεροψίαν του. "Εμεινα μέγρι τῆς σήμερον πένης, μέρος ίσως, δι' ἀνοησίαν μου, ἀλλὰ τὸ περιστέτερον, σὲ βεβαιόνω, μὰ τὴν πρὸς σὲ φίλίαν μου! διὲ νὰ φυλάξω τὴν ὀνειδαρτησίαν μου, χάριν τῆς διποίκης ἔγινα καὶ φυγὰς ἐκούσιος τῆς πατρίδος μου· καὶ τώρα εἰς τὸ γῆρας, ὅπεταν ἥλιπιζα μικρὸν ὀνκυψυγὴν εἰς τὴν παρελθούσαν πολύστοιγόν μου ζωὴν, κατεδικάσθην εἰς τὸ νὰ ὑπομένω τοῦ ἀπαιδεύτου πλούτου τὴν καταρρόγησιν. Μετέ πέλους Ρωμαῖοικατα εστ! Τῇ ἔσπερᾳ τῆς 10 Φεβρουαρίου 1809 ἔλαβεν δὲ Κοραής τὴν πρωτοκαθημένην ἀπόκρισιν εἰς τὰς γεράδας αὐτοῦ ἐπιστολάς: «Ἀπὸ τὰ χρεωστούμενα 8000 φρ. μὲ πέμπτε 2000 μόνας καὶ τὰ λοιπὰ, λέγει, εἰς τὸ ἔξης. Διὰ δὲ τὴν ἀτοπόν του σιωπὴν (οὗτα τὴν διωράξει) ζητεῖ mille pardons καὶ παρακαλεῖ «γὰς ἀποδίσω τὸ ἀκούσιον τοῦτο σφάλμα εἰς τὴν κατηρχμένην ἀσθένειαν τῶν νεύρων» ήτις τὸν τυραννεῖ. "Επειτα μὲ λέγει, ἐὰν ἡ ἀνάγκη μου ἥγαινε μεγάλη θέστε νὰ μὴ δύναμαι νὰ τὸν προσμένω, νὰ τὸν σύρω ἀκόμη 2000 φρ. ἀλλὰ μὲ μακρὺν ἥν διαρέσαι. Τοῦτο, φίλε, βλέπεις καθαρὸς ὅτι σημαίνει ὅχι νευρικὴν ἀλλὰ χρηματικὴν ιδέαν. Ἀλλ' ἐκ τούτου εὔκαλον εἶναι, γὰς συμπεράνης ἐν ταύτῳ ὅτι εἰς τὸ ἔξης δὲν εἶναι διηνεκτὸν νὰ ταχύσω τὸ ἔργον μου, ως ἐπιθυμῶ, ἐπειδὴ μὲ βάλλει εἰς τὴν μάσην δύο ὄδῶν, μιᾶς νὰ ταχύσω τὸ ἔργον καὶ νὰ πληρώνωμαι.

βραδέως, καὶ τῆς ἀλλήλης νὰ ὀργοπορῶ τὸ ἔργον καὶ νὰ λαμβάνω επησιῶν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου. 'Απ' αὐτοὺς χαῖρε· δὲν εἶναι, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ μακρά των ἐπιστολὴ. Μήτρας τὸ ἔξης οὗτ' ὀβιόλον δὲν θέλω προεξοδεύσει ἐκ τῶν ιδίων μου διὰ τὴν προγώρησιν τῆς Βιβλιοθήκης. 'Ο τύπος τῆς μέλλει νὰ προβαίνῃ ἀναλόγως τῆς ἐπιμελείας των νὰ πέμπωσι τὴν ἀναγκαῖαν δαπάνην. Je ne veux point être leur victime. Οὗτ' αὐτοὶ εἶναι δι' ἐμὲ σύντομοί εἰναί. Τὸ δεινὸν ὅμως εἶναι, ὅτι τὸ νὰ γωρισθῶ ἀπὸ αὐτούς· μ' ἐμποδίζει ἡ τελευταῖα του ἐπιστολὴ διὰ τὴν περιεχομένην μακρὰν ἀπολογίαν καὶ τὴν ζητουμένην συγχώρησιν». 'Αλλὰ καὶ ὅγια χρόνου διανοεῖται ὁ Κοραῆς «τίνι τρόπῳ νὰ βάλῃ εἰς ἀσφάλειαν τὰς ἐπιλογίους ἡμέρας του καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ψυχήν του ἀπὸ τὴν ἀξέσυηρὸν λογισμὸν τῆς εἴτε Ζωσιμαίης εἴτε καὶ αὐτοκρατορικῆς ἐκεημοσύνης» τελευτᾶς τὸν βίον ἐν Λιβύριῳ τῇ 1 Ιουλίου 1809 ὁ Μιχαὴλ Ζωσιμᾶς, πρὸς ὃν καὶ μόνον ἀντεπέστελλε μέχρι τοῦδε, ἀναγκάζεται δὲ ὁ Κοραῆς νὰ ἔλθῃ εἰς συνάφειαν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς Ζωσιμᾶδας, τοὺς ἐν Πωσσίᾳ, ὃν οὐδὲ τὴν οίκησιν ἔγινωσκε.

Τῇ εἰσηγήσει τοῦ Α. Βασιλείου, πέμπει ὁ Κοραῆς πρὸς τοὺς Ζωσιμᾶδας μακρὰν ἐπιστολὴν, ἐκτιθέμενος τὰ κατὰ τὴν 'Ελληνικὴν Βιβλιοθήκην. 'Ο ἐν Νίζνᾳ Ζωσιμᾶς φαίνεται κατ' ἀρχὰς εὐλεγὼν στέργων τὴν χορηγίαν τοῦ ἐκ τρισγιλίων φράγκων ἐτησίου μισθοῦ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον καὶ τούτου καὶ τοῦ ἄλλου ἀδελφοῦ ἡ σπουδὴ ὑποτέμνεται βαθυτάτων καὶ μαρατίνεται. 'Ο Κοραῆς ηὗτύχησεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀπροσδόκητον εὐτύχημα, τὸ ἐκ πεντακισχιλίων φράγκων βραβεῖον ἐπὶ τῇ ἐκδόσει καὶ ἔρμηνείᾳ τοῦ περὶ Λέρων, Υδάτων, Τόπων συνταγματίου τοῦ Ιπποκράτους, ὅπερ ἐπήρκεσε προσκαίρως εἰς τὴν δεινὴν αὔτοῦ ἀγρηματίαν. «Ἐγω (ἔγραψε) τὰς 5000 φρ. τοῦ βραβείου, χορηγίαν τοῦ 1811 ἔτους. Τὸ δὲ 1812! Οὐλεις τοις μὲν εἰπεῖν· ἀλλ' εἶσαι βέβαιος ὅτι ἔχω καὶ νὰ ζήσω καὶ μέχρι τοῦ βραβείου;» Οἱ ἀρελεῖς Ζωσιμᾶδαι διακοινοεῦσι ὑπὸ τοῦ πάθους νὰ βλέπωσιν ἐκδιδομένωνς ἐπὶ μικρῷ μισθῷ δισούς ἔγεστι πλείους τόμων ἐν βραχεῖ γρανιτῷ διαστήματι καὶ νὰ διωρισθῶσιν αὐτὸὺς πανηγυρικῶς εἰς πάντας τοὺς ἐν Εύρωπῃ σοφοὺς καὶ τούς, ἐφεύρουν τοις διτοῖς ὁ Κοραῆς ὄφειλε νὰ ἐκπονῇ τὰς ἐκδόσεις τῶν ἐλλήνων συγγραφέων κατὰ τὸ σύστημα 'Αγαθούργου τοῦ Κορυράφου «τοῦ μέγα κρανιοῦ τοῦ· ἐπὶ τῷ ταχὺν καὶ ἁδίως τὰς ζῷα ποιεῖν». ὁ δὲ Κοραῆς ἐφέρεται τοὺς αντίστοιχους, εἰ καὶ δὲν λέγει τούτο, ὅτι ὁ δόκιμος φιλόλογος δέσσιν νὰ ὑποιδεῖται πρὸς τὸν ἀληθινὴν ζωγράφον Ζεῦξιν, τοις διτοῖς «ἔγραψε

βραδέως καὶ ἐν πολλῷ χρόνῳ». «Ἡ γάρ ἐν τῷ ποιεῖν εὐχέρεια καὶ ταχύτης οὐκ ἐντίθησι βάρος ἔργῳ μόνιμον οὐδὲ κάλλους ἀκρίβειαν, ὁ δὲ εἰς τὴν γένεσιν τῷ πόνῳ προδιδαγεισθεὶς χρόνος ἐν τῇ σωτηρίᾳ τοῦ γενομένου τὴν ἴσχυν ἀποδίδωσι» λέγει ὁ Πλούταρχος. «Ἀποθυγήσκω, φίλε (ἔγραφε πρὸς τὸν Α. Βασιλείου) ἐὰν οἱ Ζωσιμάδαι, ἀκολουθοῦντες νὰ μὲ πληρόγωσιν ὡς πρότερον, νομίζουν ὅτι ἔχουν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ζητῶσι παρ' ἐμοῦ ἔργον ἀνάλογον (κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῶν ἀνάλογον) τῆς πληρωμῆς καὶ νὰ μὲ ἐρωτῶσι συνεχῶς τί κάμινο, ποῦ εὑρίσκομαι, πόσους τόμους ἔκδιδω κατὰ μῆνα, ἵσως δὲ καὶ καθ' ἐβδομάδα. Οἱ ἄγδρες, κατὰ δυστυχίαν, στραγάζονται τὸ ἔργον βαναυσικὸν καὶ δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ιδέαν, πάσσας ἐρεύνας, πόσον κόπον γρειάζεται ἐν καὶ μόνον προϊόμιον οὐτισμὸν (!!) ὡς τὸ τοῦ Αἰσώπου. Δὲν ἔξεύρουν ὅτι πολλάκις ἀναγκάζομαι νὰ ἀφίνω τὸ ἔργον μου καὶ νὰ τρέχω εἰς τὸν τυπογράφον, διὰ νὰ διορθώσω ἢ διὰ νὰ προλάβω νὰ ἐμποδίσω κάνεν ἀμάρτημα τῆς διαγοίας μου. Δὲν ἔξεύρουν ὅτι πολλάκις τὴν νύκτα (καὶ τοῦτο συμβαίνει δις καὶ τρὶς τῆς ἐβδομάδος) πηδῶ ὡς διωκόμενος ἀπὸ τὴν κλίνην καὶ ἀγάπτω φῶς, διὰ νὰ σημειώσω μὲ τὸ μολύβδινον κονδύλιον κάμμιαν ἔννοιαν οἰκειοτέραν εἰς τὰς σημειώσεις ἢ τὰ προλεγόμενα, τὴν δύοιαν ἐγέννησεν ἢ σιωπή τῆς γυντὸς, καὶ φοβοῦμαι μήν ἔξαλείψῃ ἀπὸ τὴν μνήμην μου τὸ μέχρι τῆς ἡμέρας διάστημα. "Ολα ταῦτα τὰ βάσανα εἶναι δι' ἐμὲ «σὴς βιβρώσκων δστέα»· καὶ ὅταν σὲ λέγω «ἀποθυγήσκω» δὲν ἐγγιώτερον τὸν σωματικὸν θάνατον, σον φοβοῦμαι μὴ μοῦ θανατώσῃ πρὸ τούτου τὸ λογικὸν κάμμια ἀποπληξία ἢ παράλυσις. Διὰ ταῦτας τὰς αἰτίας ἐπεθύμουν πωλὺ, δχι νὰ παρακιτηθῶ ἀπὸ τὴν εἰς τὸ διομά των ἔξακολούθησιν τῆς Ἐλληνικῆς Βιβλιοθήκης, ἀλλὰ διὰ τῆς παρατήσεως τῶν 2,000 φράγκων νὰ ἀγοράσω τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μήν ἀνερωτῶμαι, νὰ μὴ βιάζωμαι περὶ τοῦ ἔργου μου, ὡς βιάζεται ὁ σκυτοτόμος, ὡς βιάζεται ὁ ράπτης». Η ἐλπὶς ὅτι οἱ ἐν 'Ρωσσίᾳ Ζωσιμάδαι θὰ προσεφέροντο προθυμότερον τοῦ ἐν Λιβόριῳ τελευτήσαντος ἀδελφοῦ, ἀπέβη ταχέως φρούδη. «Μὲ ἀφῆκαν πάλιν οἱ εὐλογημένοι χωρὶς σολδίον, τόσον ὥστε τὰ διωρισμένα δλίγα ἀργύρια εἰς δαπάνην καλοκαιρινῶν ἐνδυμάτων τὰ ἔξοδεύω εἰς τὰ παλωτικὰ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Πλούταρχου... "Αν καὶ τελειωμένος πρό τινων ἐβδομάδων ὁ τρίτος τόμος τοῦ Πλούταρχου, ἀργοπορῶ τὴν ἔκδοσίν του διὰ τοὺς Ζωσιμάδας· ἵσως τοῦτο τοὺς φέρει εἰς αἴσθησιν, διότι μὲ τυραννοῦσι πολύ». "Εγεκα τῶν ἀλλεπαλ-λήλων τούτων συμφορῶν, «ὅλη ἢ περὶ τῆς Ἐλληνικῆς Βιβλιοθήκης

διοίκησις δύμοιάζει πλοίου χωρὶς πηδάλιον κυβέρνησιν». Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν δὲ Κοραῆς κατελήφθη ὑπὸ αἵρου. «Ἐγὼ ἴδια μου χρήματα νὰ δαπανῶ δὲν ἔχω, μηδὲ ἂν εἶχα ἥθελα δαπανήσειν εἰς ἔργον, τὸ δόποιον ἄρχισε νὰ μὲ βαρύνῃ καὶ νὰ μὲ ἀγῆδιάζῃ διὰ πολλὰς αἰτίας, τῶν ὅποιων πρώτη εἶναι ἡ κώλυσις τῆς διαδόσεως τῶν βιβλίων εἰς τὴν Ἑλλάδα, κώλυσις προερχομένη ἀπὸ τὴν κακὴν κυβέρνησιν, καὶ ἡ ὁποία μὲ στειρεύει τὴν μόνην γλυκεῖαν ἀμοιβὴν τῶν κόπων μου, τὴν αἴσθησιν λέγω ὅτι δὲν κοπιάζω ματαίως καὶ δευτέρα, ὁ λογισμὸς, ὅτι ἂν ἀπαρχῆς, ἀντὶ νὰ γίνω μισθωτὸς αὐτῶν ὑπουργὸς, ἐκοπίαζα διὰ λογαριασμὸν μου, ἥθελα ἵσως εἰσθαι τώρα εἰς κατάστασιν νὰ χαρίζω καὶ ἐγὼ ὡς αὐτοὶ, καὶ μὲ περισσοτέρων κρίσιν τῆς χαρίσεως καὶ πλειοτέρων (ἀκόλουθον τῆς χρίσεως) ὠφέλειαν. Ἐὰν ζήσω νὰ τελειώσω τοὺς Βίους τοῦ Πλουτάρχου, καὶ μοῦ μείνῃ ἀκόμη ἡ δύναμις νὰ μουζαλόνω χαρτία, θέλω παραίτηθην ἀπὸ τοὺς Χωτιμάδας». Ἐπὶ πᾶσιν ἐνοχλεῖ τὰ μέγιστα καὶ ταρχόσσει τὸν Κοραῆν ἡ μειρακιώδης τῶν Ζωσιμαδῶν ἀπαίτησις νὰ ἔχει πολλοὺς τέμους κατ' ἔτος. «Δὲν ἐμπορεῖς νὰ στοχασθῆς πόσον μοῦ τρώγει τὴν καρδίαν ἡ ἐνόχλησις τῶν Ζ. καὶ ἡ ἀπορία ὅτι δὲν κάμιω πολλοὺς τόμους κατ' ἔτος. Διὰ νὰ ἐλευθερώσω τὸ ἀσθενές μου γῆρας ἀπ' αὐτοὺς, σλοπὸν ἔχω νὰ ἀποβάλω καὶ αὐτὰ τὰ διδόμενα παρ' αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἀποβάλω τὴν ἔξακολούθησιν τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης ἢ γὰ ἔξακολούματων ἀπ' αὐτήν. Πολὺς καιρὸς ἀφοῦ ἀκούεις τὰς μωρολογίας μου, καὶ ἵσως ἀκόμη δὲν ἐγνώρισες πόσον εἴμαι ἀνυπόμονος, ὅχι διουλείας (τὴν ὅποιαν οὐδεὶς τίμιος πρέπει νὰ ὑπομένῃ) ἀλλὰ τῆς παρακινητῆς ἐνοχῆς ἢ ἔξαρτήσεως». Κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1813 ἡ ἀναργυρία τοῦ Κοραῆ προέβη εἰς τὸ ἔπαχρον. «Χρεωστῶ τὸν τυπωγράφον, ὅστις ἔπαινε νὰ τυπώνῃ, μὴν ἔχων μηδὲ αὐτὸς νὰ πληρόγη τοὺς ἔργατας του· χρεωστῶ τὸν χαλκογράφον· χρεωστῶ καὶ αὐτὸν τὸν χαρτοπώληγον· ἔκατάντησα ἔως νὰ μὴν ἔχω νὰ πληρώσω τὸ ἐνοίκιόν μου. Πέμψε τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολήν μου διὲ νὰ τελειώσῃ ὁ ἕκτος τόμος καὶ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν, εἰς τὸν ὄποιον ὁ ἀνόητος δὲν ἔπρεπε νὰ βάλω τὸν λαιμόν μου ποτέ». Ο Α. Βασιλείου, αἰσθάνεται φόβον μήπως δὲ Κοραῆς ἐν τῇ ὀξείᾳ αὐτοῦ ἀγανακτήσει, ψέξῃ δημοσίᾳ τοὺς Ζωσιμαδας· ἀλλὰ τὸ εὐγενές τοῦ Κοραῆ φρόνημα ἦτο ἀνώτερον τοιαύτης τινὸς ὑπονοίας. «Δὲν ἐνθυμοῦμαι, ποῦ καὶ πότε μὲ ἐπαράγγειλες νὰ μὴ γράψω τι δημόσιον κατὰ τῶν Ζ. τὸ ὄποιον (πρέπει νὰ σὲ τὸ ἔξομολογηθῶ) μὲ-λύπησε. Τόσον ἀνόητον μὲ νομίζεις; "Ηθελεγει εἰσθαι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ

κτυπήσω τὴν κεφαλήν μου εἰς τὸν τοῖχον. Ή κεφαλή συντρίβεται καὶ
όχι ἡ πέτρα. "Αν αὐτοὶ δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ διακρίνωσιν ἐκδό-
σεις, μὴ τοῦτο, τὸ ἀκρύσιον αὐτῶν ἀμάρτημα δύναται νὰ ἀμαυρώσῃ ὅσα
καλὰ ἔχαμαν! "Αν εἶχαν παιδείαν, ήθελαν ἀναμφιβόλως μὲ δλιγωτέρων
δαπάνην κατορθώσειν ἀσυγκρίτως περισσότερων· ἀλλὰ τοῦτο (πάλιν τὸ
λέγω) εἶναι ἀμαρτία ἀκούσιος» Κατὰ τὸν Ιούλιον τοῦ 1814, οἱ Ζωσι-
μάδαι παραίτοῦνται, ἀφ' οὗ ἐν συνδλῷ ἐτέλεσαν τὰ ἀναλώματα ἐννέα
τόμων τῆς 'Ελληνικῆς Βιβλιοθήκης (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Προδρό-
μου) καὶ δύο τῶν Παρέργων. «Ο Κ. Ζωσιμᾶς μὲ βεβαιόνει τὴν πα-
ραίτησίν του ἀπὸ τὴν 'Ελληνικὴν Βιβλιοθήκην· καὶ κατὰ ταύτην τὴν
ἀπόφασιν προσρέψω τὴν τελείωσιν τοῦ ἕκτου τόμου τοῦ Πλωστάρχου (ὅ
ὄποιος ἐμποδίσθη ἔως τώρα διὰ τὰς περιστάσεις) διὰ νὰ φροντίσω ἀλλην
τιγά ἔκδοσιν διὰ λογαριασμὸν μου». Ἀλλὰ καὶ ἀποχωρεῦντες, οἱ Ζωσι-
μάδαι προτείνουσι πλαγίως τῷ Κοραῆ μέθοδόν τιγα συμβιβασμοῦ, συγ-
σταμένην εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ ἑτησίου γλίσχρου μισθοῦ καὶ εἰς τὴν ἀντὶ
τούτου χορηγίαν 100 ἢ 200 ἀντιτύπων τοῦ ἐκδιδομένου ἔκδιστοτε πο-
νήματος. «Νὰ μὲ δίδουσι, λέγεις, 100 ἢ 200 σώματα ἀπὸ τὰ τυπω-
μένα. Αὐτὰ, φίλε, πρῶτον χρειάζονται καιρὸν νὰ πωληθῶσιν· ἔπειτα
(ἄν ύποθέσωμεν δυνατὸν τὸ ἀδύνατον) μὲ συγχωρεῖ ἡ γυναστὴ εἰς σὲ
πενιγρά μου κατάστασις νὰ δεχθῶ τοιαύτην ἀμοιβὴν τοῦ κόπου μου, εἰς
καιρὸν ὃταν ἥγαιι σχεδὸν βέβαιον ἔτι γινομένη ὅλη ἡ ἔκδοσις διὰ λο-
γαριασμόν μου θέλει φυσικὰ παρακινήσει δλους τοὺς ἀγοράσκυτας ἢ λα-
βόντας δωρεὰν τοὺς προτέρους τόμους νὰ ἀγοράσωσι καὶ τοὺς ἀκολού-
θους; Δὲν σὲ λανθάνει, φίλε, ὅτι ὅλη μου ἡ χρηματικὴ κατάστασις
περιορίζεται σήμερον εἰς μόνην μου τὴν μικρὰν βιβλιοθήκην, εἰς τρόπῳ
ῶστε, ἀν ἡ πρὸ τοῦ Οχυροῦ μου ἀσθένεια (δὲν ἔξενρω πολα θέλει εἰ-
σθαι) σταθῆ μακρὰ, μέλλω ν' ἀναγκασθῶ νὰ πωλῶ τὰ βιβλία μου διὰ
νὰ νοσοκομεῦμαι.... "Ολα ταῦτα συλλογιζόμενος εὕρηκα δίκαιον καὶ
συμφέρον εἰς τὴν κατάστασίν μου νὰ ἔξακολουθήσω τὴν 'Ελληνικὴν Βι-
βλιοθήκην διὰ λογαριασμὸν μου. "Οθεν σὲ παρακαλῶ νὰ γράψῃς πρὸς
τοὺς φίλους δι' ὑπογραφάς· διὰ δὲ τὸν Κ. Ζωσιμᾶν, ἐὰν μὲ κάμη τὴν
χάριν νὰ ὑπογράψῃ δι' ἀριθμὸν σωμάτων ἀξιόλογον, θέλω τὸν λογαριάτειν
ἐν τρίτον δλιγώτερον ἀρ' ὅτι πωλοῦνται εἰς τὸ κοινόν. Περὶ τοῦ ἑτησίου
μου ἔγραψα πρὸς αὐτὸν, διὰ τὸν ἐλευθερόνω ἀπὸ τὰ βάρια ἀπὸ τῆς
πρώτης τοῦ παρόντος μηνὸς Ιουλίου (1814) ἀν καὶ δὲν ἡλευθερώθη
ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἕκτον τόμον».

Καὶ μετὰ τὴν ἀπόστασιν αὐτῶν οἱ Ζωσιμάδαι δὲν διαλείπουσι πάρεχοντες πρόγματα πρὸς τὸν ἄχαλίπωρον Κοραῆν. «Ἐνόμιζα (ἔγραφεν οὗτος πρὸς τὸν Βασιλεῖον) ὅτι παραιτούμενοι ἐξ ἀνάγκης ἥθελον μὲν ἀρμένην· νὰ παραιτηθῶ κ' ἐγώ. Βλέποντες δὲν ἀκολουθῶ μὲ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν, χωρὶς τὸνομά των, συμπεραίγουσιν ἐπομένως, ὅτι μέλλουν νὰ πέσωσιν εἰς τοῦτο τὸ σφευκτον θίλημα, ή νὰ παύσωσι νὰ χαρίζωσι πλέον, ή θέλοντες νὰ ακολουθῶσι τὰς διωρεάς των, ν' ἀναγκάζωνται ν' ἀγοράζωσιν ἀπ' ἐμὲ τὴν ἀκολουθίαν, καὶ νὰ τὴν χαρίζωσιν εἰς τοὺς διποίους ἐχάρισαν τὰ πρότερα, καὶ ζημιας γιατὶς τὸνομά των. Ἀλλ' ἔρωτῶ σε, εἶναι δυνατον νὰ παύσω ἐγὼ τὴν ἀκολουθίαν, ἀφοῦ ἔδωκα τοιαύτας λαχμπράς καὶ σχεδὸν μεγαλαγόυσις ὑποσχέσεις εἰς τὸν Πρόδρομον (σελ. γ'); » Εσο βέβαιος, φίλε μου, ὅτι σύτε δυστυχίαι, σύτε πρόνοια πλειστέρας οἰκονομίας τοὺς ἐκίνησεν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ κανεὶς κρυπτὸς διάβολος κευτᾷ τὴν ἀποθίδευτον φιλοθεᾶταιν τιων· καὶ ἐπειδὴ ητο ἀπροσδόκητος εἰς αὐτοὺς ἡ ἀπόφασις νὰ ἀκολουθῶ διὰ λογαριασμὸν μου, εἰς ἐμὲ μὲν (διὰ τὴν αἰσχύνην τῆς μεταγοίας) γράψουν πάλιν ὡς συγκατανεύοντες εἰς τὴν ἀπόφασίν μου, εἰς σὲ δὲ προβάλλουσι πάλιν τὰ πάλαι προβληθέντα, μὲ ἐλπίδα ὅχι ὅτι θέλω τὰ δεχθῆν, ἀλλ' ὅτι θέλεις εύρεν σὺ κἀνένα τρόπον συμβιβάσεως, ὁ ὄποιος νὰ μὴ βλάπτῃ τὴν φιλαυτίαν των. Μήν ἔρωτᾶς, φίλε, εἰς πόσην ἀμηχανίαν καὶ πόσην ἀγανάκτησιν μὲ φέρει· τὸ θιαγωγή των ἡ πρὸς ἐμέ. Ἡ ὑγεία μου ἔγινε χειροτέρα ἀφ' ὅτι ητο, δι' αὐτοὺς, καὶ τὸ γῆράς μου βαρύτερον δι' αὐτούς· καὶ ὅτι δὲν ἔσχασα ἀκόμη, μὲ φαίνεται πρᾶγμα παραβοῦν. Ἀλλὰ τί λέγω, δι' αὐτοὺς καὶ ὅχι δικαιότερον διὰ τὴν ακαήν μου κεφαλήν! Ἐγὼ ἔπρεπε νὰ μὴ μογιτῶ ἐξαρχῆς μὲ ἀνθρώπους ἀγνώστους εἰς ἐμὲ, μηδὲ νὰ συμπεράνω ἀπὸ τὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐεργεσίας των, ὅτι ἐξεύρουν πᾶς νὰ προσφέρωνται μὲ τοὺς ὅχι διληγότερον παρ' αὐτοὺς προύμους εἰς τῆς Ἑλλάδος τὴν βελτίωσιν. Ἐγὼ ὁ ἀγόητος ἐδόθην εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὄποις τολμοῦν νὰ μὲ μεταχειρίζωνται ὡς γραμματικὸν αὐτῶν (comme un garçon de bureau). "Ω, ποία καταισχύνη νὰ θέλουν αὐτοί νὰ μὲ ὄθηγῶσι ποία βιβλία πρέπει νὰ ἐκδίδω καὶ πῶν νὰ τὰ ἐκδίδω! Ἀλλ' ἐγὼ εἴμασι ὁ αἵτιος καὶ ἐγὼ πρέπει νὰ ἀναστενάξω . . ». Ἐνταῦθα ὁ Κοραῆς ἀργεῖται ἀνεπιτηδεύτως τὰ κατὰ τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ κατάστασιν. «Μ' ἔρωτᾶς ποία ποσότης χρημάτων εἶναι δι' ἐμὲ ίκανή ἐτήσιως νὰ ἐξακολουθῶ τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην. Ἐξεύρεις ὅτι ἐλάχισταν 3000 φρ. ἀπὸ τοὺς Ζωσιμάδας κατ' ἔτος· εἰς αὐτὰ πρόσθες 2000 τοῦ Στράβωνας.

γίνονται 5000 φρ. Ἀπὸ τὰς 5000 ταύτας διῆιώ 600 φρ. τὸν Βάκυβον,
καὶ 400 τὸν ἀδελφόν μου. Μένουν λοιπὸν 4000. Σὲ βεβαιώνω. φίλε,
ὅτι μετὰ βίας καὶ ἀκριβεστάτης οἰκονομίας μὲ ἀρκοῦν εἰς τὴν παρούσαν
ῆλων τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖων αὐτῆσιν τῆς τιμῆς. Ἐξόδευτα καὶ ἔτος
500 ἕως 600 φρ. εἰς αὐτῆσιν τῆς βιβλιοθήκης μ.ων· εἴναι ὅμως δύο
χρόνοι τώρα ἀφοῦ δὲν ἔγραψαν κάνεν βιβλίον μὲ μεγάλην τῆς ψυχῆς
μου θλῖψιν. Στοχεύομεν τοὺς πρωτέρους τόμους, μέλλονταν ν' ἀγοράστεις τοὺς ἀκο-
λούθους. Αὔτως οἱ Ζωσιμάδαι, οὐδὲν αγκαζθῶσι νὰ τοὺς ἀγοράστεις διὰ
νὰ μὴν ἀφήσωσιν ἀτελεῖς τὰς μωράς τινα δωρεάς. "Ἄν θηναι λοιπὸν τρό-
πος νὰ καταρθωθῇ τὸ τῆς ὑπογραφῆς, τοῦτο θέλει εἰσθιει τὸ ἐπικερδέ-
στατον· εἰ δὲ μὴ, εἴναι τάχα δύταλον (ἐρωτῶ) νὰ συμφωνήσωσι πέντε
ἡ ἔξι πραγματευταὶ πλούσιοι νὰ μὲ διέωρτε τὰς τρεῖς χιλιάδας τὰς ἑτη-
σίους, καὶ 60 σώματα (ώς τὰ ἐλάμβανα ἀπὸ τοὺς Ζωσιμάδας) καὶ νὰ
πωλῶσι τὴν ἔξακολούθησιν διὰ λογαριασμὸν των; Εἰς τοῦτο ἀφίνω σὲ
καὶ τὸν Ρώταν νὰ τὸ διορίσετε ως εὑρετε εὔλογον, καὶ ἀξήμιον δι' ἐμέ.
Ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ παρόντος Ιουλίου μηνὸς ἥρχισα νὰ ζῶ μὲ μόνας
τὰς 2000 τοῦ Στράβωνος, αἱ ὁποῖαι ἐκινδύνευσαν νὰ παύσωσι καὶ αὐταί.
"Ηοεὶνεν εἶσθαι πολὺ καλλιώτερον (ἢ μᾶλλον διαγώνερον ἀτελέες) ἀν
ήμην ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ὄποιαν μὲ προξενοῦν ἀνίκαν αἱ δεσποτικαὶ μω-
ρίαι τῶν καλῶν τούτων ἀνθρώπων. Εἴναι ἀδύνατον, φίλε, νὰ σὲ παρα-
στῆσω ζωηρὰ ποῖον εἴναι τὸ ἀποτέλεσμα τὸ γενόμενον ἀπ' αὐτοὺς εἰς
τὴν ψυχήν μου. Αὐτοὶ ζητοῦν νὰ διευθύνωσι τὰς ἐκδόσεις μ.ου, τὰς ὄποιας,
καλὰς ἢ κακὰς, λαμβάνωσιν δύνατε εἰς παράδειγμα ἐπίσημοι φιλολόγοι
τῆς Εὐρώπης καὶ τὰς μετατυπόνουσιν. Ἀφῆκα ὁ ταλαίπωρος τὸ θεῖον
κλίμα τῆς πατρίδος μ.ου καὶ ζῶ τρέμων (ἐπειδὴ οἰκονομῶ καὶ τὸ πῦρ)
εἰς τὴν κρυερὰν ἀτμοσφαῖραν τῶν Παρισίων, διὰ τί; διὲ νὰ μὴν ἔχω
κάνειν δεσπότην. Κατεφρόνησα τρεῖς χιλιάδας ἑτησίους φράγκων τοῦ
καταλυθέντος ἥγεμόνος, διὰ τί; διὰ τὸν φόβον μ.ὴ μὲ βιάσῃ δεσποτικῶς
νὰ ταχύνω τὸ ἔργον τοῦ Στράβωνος. Ἐπαριθμήσψα δύο χιλιάδας ἀλλας
ἑτησίους ἀπὸ τὸ Ηανεπιστήμιον, διὰ τί; διότι ἐνόμισα ὅτι νὰ δεσπόζεται
ἀγαπᾷ ὅστις παρακλεῖ καὶ ζητεῖ χάριν ἀπὸ ἀνθρώπους ἀγνώστους καὶ
πολλάκις (τὸ χειρότερον) καὶ καταφρογουμένους. Καὶ τώρα εἰς τὸ γῆ-
ρας μου, νὰ δεχθῶ νόμους καὶ κανόνας ἀπὸ ἀνθρώπων, τῶν ὄποιων
ὅσον ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω τὰς πρὸς τὰ γένος εὐεργεσίας, τόσον ἐλεεινολογῶ

τὴν ἀπαιδευσίαν καὶ μέμφεμι τὴν δεσποτικὴν αὐθάδειαν! "Οχι, οχι, μήτ' αὐτῶν, μήτ' ἄλλου αὖνεγὸς προσταγὰς νὰ διεχθῶ δὲν εἶναι δυνατόν". Έν τῷ τρίτῳ τῶν Παρέργων τόμῳ, τῷ περιέχοντι τὰ τοῦ Ξενοκράτους καὶ Γαληνοῦ, ἀντὶ τοῦ «φιλοτίμω δαπάνη τῶν ἀδελφῶν Ζωσιμάδων» ἔθηκεν ὁ Κοραῆς τὸ πρῶτον «φιλοτίμω δαπάνη τῶν ὅμογενῶν Χίων, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐλλαζος». Περὶ τῆς νέας ταύτης ἐπιγραφῆς ἐπέστελλε πρὸς τὸν Α. Βασιλείου διασαφήσεις, μαρτυρούσας καὶ πάλιν τοῦ ἀνδρὸς τὴν μεγαλογνωμοσύνην. «Εἶναι χρεία νὰ σ' ἐξηγήσω τὸν σκοπόν μου, διὰ νὰ τὸν ἐξηγήσῃς καὶ σὺ πρὸς τοὺς Χίους. "Αν ἀποτόμως (brusquement) ἔκαμνα διακοπὴν τοῦ διηρματος τῶν Ζωσ. γωρὶς νὰ βάλω εἰς τόπου αὐτοῦ ἄλλο ὄνομα, τί εἶχαν νὰ συμπεράνωσιν ἐκ τούτου οἱ ἀλλογενεῖς, καὶ μάλιστα οἱ ἐδῶ, οἵτινες ἐξεύρουν τὴν κατάστασίν μου τὴν χρηματικὴν, ἀνίκανον εἰς ἐκδόσεις δι' ἴδιας μου δαπάνης; Τί ἄλλο, πλὴν ὅτι εἰς τὸ ταλαιπωροῦ ἡμῶν γένος εἰς μόνος Ζωσιμᾶς εὑρίσκεται, καὶ παύοντος αὐτοῦ, δὲν εύρίσκεται πλέον ἄλλος ν' ἀναπληρώσῃ τὸν τόπον του; Ο λογισμὸς οὗτος μὲ ἀρρώστησε, φίλε, καὶ μετὰ πολλὰς μερίμνας ἄλλον τρόπον θεραπείας δὲν εὔπον παρὰ τοῦτον. Μὴ νομίσωσι λοιπὸν οἱ Χῖοι ὅτι τοὺς ἀναγκάζω ν' ἀναδεχθῶσι τὴν δαπάνην τῆς Ἐλληνικῆς Βιβλιοθήκης "Απαγε· τόσον ἀπέχει τούτου, ὥστε καὶ σὲ παρακαλῶ ἐπιμόνως νὰ μὴ συμφωνήσῃς περὶ τοῦ ὄποιου μ.' ἐγραφεῖς τρόπου μ' αὐτοὺς, ἔως νὰ λάβῃς διευτέραν μὲν γνώμην περὶ τούτου. «Οστις καὶ εἰς τὸ αὐτοκούτι φυσᾷ τὸ ξυνόγαλον» λέγει ἡ γενετία παροιμία· οχι διότι ἔχω τόσην ὑπόληψιν τῶν Χίων κεφαλῶν ὅσην ἔχω τῆς κεφαλῆς τοῦ Ζ., ἀλλ' ὅτι ἀποσκιρτῶ φυσικὰ εἰς τὴν ἴδειν παντὸς εἴδους ἐξαρτήσεως. "Ἐπειτα ἔπρεπε νὰ δεῖξω εἰς τοὺς ἀνατιθῶς ἀπολύτιτας ἐβδομῆκονταετῆ σχεδὸν γέρωντα ὡς ἐν τῷ γραμματικῶν· ἦ διούλων αὐτῶν, οἵτις εύρισκονται ἄλλοι εἰς τὸ γένος, ἐντιμοτέραν ὑπόληψιν ἔχοντες περὶ ἔμοι. Εἰπὲ εἰς τοὺς Χίους ὅτι δὲν δι' ἴδιας μὲν δαπάνης καὶ οὕτι, διὰ ἔκρινα ἀναγκαῖον διὰ τὴν τιμὴν τοῦ γένους νὰ βάλω τὸν ὄνομα τῶν Χίων, ἔπειτα τοῦτο, λέγω, διὰ τὴν τιμὴν τοῦ γένους. Σὲ παρακαλῶ νὰ βεβαιώσῃς τοὺς Χίους ὅτι τοῦτο δὲν τοὺς ὑπογρέοντες εἰς τίποτε. Νὰ ψωμοζητῶ δὲν ἔμαθα (ἄλλαχοῦ λέγει ὁ Κοραῆς «μόνον διὰ τὴν Ἐλλαζέλα ψωμοζητήσειν») 'Απέβαλα ταύτας τὰς ἡμέρας πάλιν προσφεράν 60'000 φρ. ἐτησίου καὶ κατοικίας ἀμίσθου, διὰ νὰ μὴν ἀναγκασθῶ νὰ προσχυγήσω κανένα. 'Αλλὰ τί ἔχω νὰ κάμω; 'Αναγκασμένος ἡμῖν νὰ βάλω ὄνομα δαπανώντων διὰ τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν τιμὴν

δλου τοῦ γένους. "Αν ἔκλεξα τόνομα τῶν Χίων, αὐτοὶ πρέπει νὰ μὲ γνωρίζωσι γάριν καὶ ἀς τὸ ἐξηγοῦν ὅχι ως χρέως των, ἀλλ' ως τιμῆν τὴν ὄποιαν προσφέρω εἰς αὐτούς». Καὶ πάλιν τῇ 9 φεβρουαρίου 1815. «Πολλὰς τρέλλας ἔκαμα εἰς τὴν ζωήν μου· ἀλλὰ τὴν τρελλήν μετὰ τῶν Ζ. συζυγίαν μου δὲν θέλω ποτὲ τὴν συγχωρήσειν· εἶναι θαῦμα, ὅτι δὲν μ' ἀπέπληξαν δια μ' ἐπότισεν φορμάκια ἢ ἀγροικία των. Ἐπιγράφων τόνομα τῶν Χίων εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς Βιβλιοθήκης τόσον ἀπέγω ἀπὸ τέλος ἢ σκοπόν τινα ἀνάξιον φιλοιμούσου "Ελληνος, οὗτε καὶ κἀνεν δλως βοήθημα δὲν δὲν μὲ προσφέρωτι, τόνομά των μέλλει νὰ ἐξακολουθῇ εἰς τὸ ἐξής, δσον ἐξακολουθεῖ ἡ Βιβλιοθήκη καὶ ἡ ζωή μου, διὰ νὰ μὴ βλασφημήσωσιν οἱ ἀλλογενεῖς ἐχθροί, λέγοντες τὸ «πήρε ἔβαν εὐχωλαῖ, ὅτε δὴ φάτε εἶναι ἀριστοί!». Μᾶς περιγράφεις τὸ γένος σου ως κινούμενον αὐτομάτως εἰς τῆς προγονικῆς γλώσσης τὴν ἀπόκτησιν, ως μεταχειριζόμενον ἀφθόνως δλα τὰ πρὸς αὐτὴν φέροντα μέσα· καὶ τώρα κινδυνεύουσαν νὰ παύσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην δὲν εύρεθησαν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐμπορικοὶ οῖκοι νὰ τὴν σώσωσιν ἀπὸ τὸν κίνδυνον;» «Πήρε ἔβαν εὐχωλαῖ!» Ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη μέλλει νὰ ἐξακολουθῇ μὲ δαπάνην ἴδιαν μου· ἀλλ' ἐπειδὴ μόνη ἡ χρηματική μου δύναμις δὲν ἐξαρκεῖ εἰς τοῦτο, διὰ νὰ μὴ δοκιμάζω στεγοχωρίαν, δίδω εἰς τοὺς συνδρομητὰς ἀπὸ ἔκαστον τόμου δσὰ σώματα μὲ ζητήσωσιν εἰς τιμὴν ἐν τέταρτον ὀλιγωτέραν ἀφ' ὅτι πωλοῦνται εἰς τὴν Εύρωπην». Οἱ Χίοι, ων τὸ δόνομα, ως δῆθεν χορηγῶν τῆς δαπάνης, ἐπεγράφη εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἔπειτα ἐκδιδόντων τόμῶν, πρωτηλίθου μὲν εἰς βοήθειαν τοῦ Κοραῆ ἀλλ' οὐχὶ καὶ μεθ' ὑπερβολικῆς ἐλευθεριότητος· «ἐπιθυμῶ βοήθειαν (ἔγραφεν δ Κοραῆς) ἀλλὰ μετὰ τιμῆς». Λέγων δὲ βοήθειαν ἐνός τὴν ἀπολύτως ἀναγκαῖαν συνδρομὴν, οὐχὶ δὲ πλουσιοπάροχόν τινα χορηγίαν, ἥν οὐδαμῶς θὰ ἔστεργεν ἔστω καὶ προσφέρομένην. «Οι Χίοι (ἔγραψε τῇ 7 σεπτεμβρίου 1819) μωσὶ διώρισαν ἐτήσιχ 1500 φρ. καὶ μ' ἔστειλαν μέρος αὐτῶν, 700 φρ. Ἀλλ' ἐπειδὴ συνέπεσεν ἡ ἀποστολὴ μὲ τὴν τελείωσιν τοῦ τετάρτου τόμου τοῦ Στράβωνος, διὰ τὰ ὄποια μὲ πληρώγουσι 1800 φρ. διὰ σώματα 150 ἔκαστου τόμου, ἐντράπηγ (νὰ σ' ἐξομολογήσω τὴν ἀλήθειαν) νὰ βυζάνω τὴν πατρίδα καὶ ἀπὸ τοὺς δύο μαστούς, ὅταν ἡ πατρὶς ἔχῃ τόσας ἀλλὰς ἀναγκαῖας δαπάνας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐλογαρίασκ εἰς τὴν τιμὴν τῶν πεμπομένων 150 σωμάτων τοῦ Στράβωνος τὰ 700 τῶν φράγκα, προσθέσας εἰς αὐτὰ τὰ ὄποια σ' ἔστειλαν οἱ ἐν Βιέννη ἐπίτροποι 1100 φρ. καὶ οὕτως ἀγεπλήρωσα τὰ 1800

φρ. εἰς τρόπον ὥστε πλὴν ἀγάπης γὰρ μὴ μὲ χρεωστῶσι κατὰ τὸ παρὸν τίποτε, οὐδὲ ἐγὼ εἰς αὐτούς. "Αν εἰς τὸ ἔξης ἐξακολουθήσωσιν αὐτοὶ καὶ ἀναγκασθῶ ἐγὼ νὰ δεχθῶ τὴν βοήθειαν, βέβαια τιμιωτέρα εἶναι ἡ τῆς πατρίδος καὶ μητρίδος μου βοήθεια παρὰ ἡ καταρυγὴ εἰς τὸ γαλλικὸν νοσσοκομεῖον». Δυστυχῶς τῶν ἐκδόσεων τοῦ Κοραῆ δὲν ἦτο εὔκολος ἡ πώλησις. Κατὰ τὸν δικτύοβριον τοῦ 1822 ἔδωκεν ὁ Κοραῆς ἀδειαν νὰ πωλῶνται τὰ ἐν Ἑλλάδι, Ἐπτανήσῳ καὶ ἄλλοθι ἀποκείμενα βιβλία του μετ' ἐκπτώσεως 40%. «Τοῦτο ἔκαμα (λέγει) μ' ἐλπίδα μήπως ἡ τόση κατάβασις τῆς τιμῆς παρακινήσῃ τινὰς εἰς ἀγορὰν, διὰ νὰ πληρώσω τὰ παλαιά μου χρέη, καὶ μέρος, διὰ ἣναι δυνατὸν, δσων γέων κάμνω τώρα διὰ τὸν τύπον τῶν Ἡθικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Στρατηγικοῦ τοῦ Ὄνησάνδρου. Διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴν μέριμναν ταύτην, πολὺ πλέον ψυχοφύδρου παρὰ τὴν μέριμναν τῶν ἐκδόσεων, ἐπρόβαλα πρὸ μικροῦ εἰς τοὺς ἐν Μικρασιαὶ καὶ Λιβύην συμπατριώτας νὰ παρακαλέσωσι καὶ τοὺς ἐν Λαύδρᾳ καὶ Βιέννῃ. Ὅτις ἀγοράσωσι κοινῶς μέρος τι τῶν Ἡθικῶν καὶ τοῦ Στρατηγικοῦ εἰς τιμὴν (ἥτις εἴγαι ἀληθῶς θυσία δι' ἐμὲ, θυσία δύμως τὴν δποίαν κάμνω μὲ εὐχαρίστησιν διὰ τὰς δεινὰς περιστάσεις των) αὐτῆς τῆς δαπάνης τοῦ τύπου καὶ τοῦ χαρτίου, μὲ μόνην προσθήκην, ἀν θέλωσι, 10 τὰ % ὃ καὶ μὲ οὐδεμίαν προσθήκην. Ἀμφιβάλλω δην ὠφεληθῶσιν οἱ ἡμέτεροι καὶ ἀπὸ τὰ σφώτατα Ἡθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς καὶ ἀπὸ τὰ Πολιτικά του. "Οπως ἀν ἤγαντι, μὲ ὠφελεῖας ἐλπίδα ἐβίασα δ ταλαιπωρος τὸ γῆράς μου εἰς κόπους ὑπὲρ τὴν δύναμιν μου». Ἀλλὰ τὰ πάντα ἐπὶ ματαίῳ διότι δ Κοραῆς ἔκινδυνευε νὰ ἀφανισθῇ προθέλυμνος. «Ἐγὼ, φίλε, παλαιῷ τὴν ὥραν ταύτην (ἔγραψε τῇ 9 δικτύοβριου 1823) δχι μὲ ἔνδειαν, ἀλλὰ μὲ τὰ μέσα νὰ μὴ καταγγήσω εἰς ἔνδειαν. Δὲν ἐπλήρωσα ἀκόμη οὐδὲ δβολὴν διὰ τὴν δικτύην τοῦ Βεκκαρίου· τοῦτο μόνον εὔτυχῶ, δτι μακροθυμεῖ καὶ δ τυπογράφος, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι μου φίλοι· δὲν ήθελε ποτὲ τυπωθῆν δ Βεκκαρίας, ἀν δὲν ἦτο τυπογράφος δ Διδότος». Ἐφ' δσον δὲ αὐξάνεται τοῦ Κοραῆ ἡ ἀχρηματία, ἐπὶ τοσοῦτον συγαυξάνεται καὶ ἡ ὑποκάρδιος αὐτοῦ ἔρεσις νὰ παρασκευάσῃ γέας ἐκδόσεις ἐπ' ἀγαθῷ τῶν Ἑλλήνων. «Μι· ἀπὸ τὰς πολλάς μου διδύμας, ἥτις μὲ τσούζει πλέον παρὰ τὰς ἄλλας, εἴγαι δτι τὰς διλιγας ὥρας τῆς ζωῆς καὶ δυνάμεις, δσαι μοῦ ἔμειναν ἀκόμη, δὲν ἐμπορῶ νὰ τὰς μεταχειρισθῶ γὰρ γράψω ἡ γὰρ ἐκδώσω τίποτε διὰ τὴν πανγελῆ ἀχρηματίαν. Ἡ ἀχρηματία εἶναι τόση, ὥστε μὲ ἀναγκάζει πολλάχις εἰς οίκονομίας ἀλλοτρίας τῆς ἡλικίας.

Αλλὰ δὲν μὲ λυποῦσι τόσου (δμωλογῷ εἰλικρινῶς) αἱ οἰκονομίαι, οὐδ' ἂν ἡσαν πολὺ βαρύτεραι, δσον μὲ λυπεῖ ἡ ἀδυναμία νὰ ἐκδώσω τίποτε. Μ' ὅλα ταῦτα ἥρχισα νὰ τυπόνω δ, τι ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐνέργειον καὶ τυπωμένον πρὸ ἔξ μηνῶν, μὲ μόνην τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπὸ τὸν τυπογράφον φιλικῆς μακροθυμίας. Ο νέος Διδότος, τὸν ὄποιον ἐδίδαξε ἀμισθί τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, δείχνει τώρα τὴν εὐγνωμοσύνην του κρίσιμην. Ο Βαρβάκης αὐτόχλητος μοῦ ἐπρόσφερε μίαν φοράν 8000 φρ., καὶ δευτέραν 3500 διὰ τὴν ἔξακολούθησιν τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης, τὴν δποίαν κακίος ἐνόμιζεν δτι ἔπαυσε· καὶ τὰς δύο ἀπέβαλα ὅχι δι' ἄλλο, πλὴν δτι, δεχόμενος τὴν βοήθειαν, ἔχρεώστουγ νὰ βάλω εἰς τὴν κεφαλίδα τῶν ἐκδόσεων τὸ δνομάτου εἰς τόπον τοῦ διαδρατος τῶν Χίων, τὸ ὄποιον δὲν ὑπέφερεν ἡ ψυχή μου, εἰς καιρὸν μάλιστα τῆς φρικτῆς δυστυχίας των). Κατὰ καλὴν μοῖραν ἡ μακροθυμία τοῦ γάλλου τυπογράφου ἀντεσήκου δπωσοῦν τὰ πρὸς τὸν Κοραχῆν ἐπώδυνα ἐπικολουθήματα τῆς ἀστοργίας τῶν πλουσίων Ἑλλήνων. «Ἐγὼ ἀκόμη δὲν ἐπλήρωσα (οὐδὲ μὲ βιάζει κατ' εὐτυχίαν ὁ τυπογράφος νὰ πληρώσω) τὴν δαπάνην οὔτε τοῦ Ἑγχειριδίου τοῦ Ἐπικτήτου οὔτε τοῦ Λυκούργου (ἔγραψε κατὰ νοέμβριον τοῦ 1826)· καὶ προσμένω τὸ γέον διὰ νὰ πληρώσω τὰ χρέη μου καὶ ν' ἀρχίσω ἄλλην γέαν ἔκδοσιν. Αἱ δυνάμεις μου ἀναλύονται· κατὰ πᾶσαν ὕραν καὶ στιγμὴν ὡς κηρός· μόνη ἡ προθυμία δὲν ἐσβέσθη ἀκόμη, μ' ὅλον δτι αἱ περιστάσεις συντρέχουν νὰ τὴν σβύσωσι καὶ αὐτὴν». Ἐνεκα τῆς δεινῆς ταύτης ἀνάγκης 300 σώματα τοῦ Λυκούργου καὶ 300 τοῦ Ἑγχειριδίου ἐπώλησεν ὁ Κοραχῆς πρός τψα τῶν ἐν Ὁδησσῷ βαθυπλούτων Ἑλλήνων, «εἰς τιμὴν ἀτιμῶν καὶ ἀπηλπισμένην». «Ἐθυσίασα (γράφει) ἀντὶ 1500 φράγκων 300 σώματα Λυκούργου καὶ ἄλλα 300 τοῦ Ἑγχειριδίου μὲ συνθήκην νὰ μοιράζωνται εἰς μόνους τοὺς πένητας σπουδαστάς. Μὲ τὰς δύο ταύτας ποσότητας ἐλευθερώθην ἀπὸ τὸ εἰς τὸν τυπογράφον χρέος μου· ἀλλὰ δὲν ἔχω πλέον τρόπον νὰ ἐπιχειρήσω ἄλλην κάμμιαν ἔκδοσιν. Τὸ ἀργυρικόν μου ταμεῖον εύρισκεται εἰς τοιαύτην ἀσκητικὴν ἀκτημοσύνην, ὡς τε ἀγ ἀποθάνω μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς ἐπιστολῆς μου, δὲν θέλουν εύρειν οἱ ζῶντες οὐδ' ὅσα ἀρχοῦν εἰς τὸν ἐνταφιασμόν μου. Δὲν μὲ λυπεῖ ἡ ἀναργυρία δσον μὲ θλίβει τοῦ σκοποῦ μου ἡ ἀποτυχία. Ο σκοπός μου ἦτο νὰ μὴ παύσω νὰ ἐκδίδω ἔως τελευταῖς μου ἀναπνοῆς· καὶ τὰ λοισθια πνέων ἐπεθύμουν καὶ ἥλπιζα νὰ διορθόνω τυπογραφικὰ δοκίμια. 'Αλλ' ἡ τύχη μ' ἐστέρησε καὶ ταύτην τὴν δποίαν τὸ γῆρας μ' ἀφῆκε.

«γλυκυτάτην διατριβήν»). Μικρῷ μετέπομπον μετὰ χαρᾶς ἀναγγέλλει ὁ Κοραῆς πρὸς τὸν φίλον του Α. Κοντόσταυλον δτὶ τρεῖς ὄμογενεῖς αὐθόρμητοι προσήγεγκαν αὐτῷ περὶ τὰ 2000 φράγκα ἵνα πέμψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀντίτυπα τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξεινοφῶντος, τοῦ Ἐγχειριδίου καὶ τῶν Διατριβῶν τοῦ Ἐπικτήτου «διὰ νὰ μοιράζωνται δωρεὰν εἰς τοὺς ἔκει πένητας σπουδαστάς»· εἴτα δὲ προσεπάγεται. «Ταῦτα λοιπὸν πρόβαλε εἰς τοὺς φίλους, ὡς μόνην συνθήκην νὰ δεχθῶ μὲ εὐχαριστησιν τὴν γενναῖαν» αὐτῶν προσφορὰν, καὶ γὰ τὴν κρίνω ἀληθῶς χάριν, ἐπειδὴ χαρίζεται ἐν ταύτῳ εἰς δλον τὸ γένος, τοῦ δποίου μέλος εἴμαι κ' ἐγὼ, καὶ διὰ τὸ δποῖον κοπιάζω νύκτα καὶ ἡμέραν μὲ ἐλπίδα ὠφελείας. Οἱ χόποι μου βεβαίως, καθ' αὐτοὺς κρινόμενοι, δὲν εἶναι ἀξιοί οὔτε συνδρομῆς οὔτε βοηθείας· δσον ὅμως εὔτελεῖς καὶ ἥντι, ἐπειδὴ τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτοὺς δὲν εἶναι συμβουλαὶ τῆς κεφαλῆς μου, ἀλλὰ θεῖα παραγγέλματα τῶν προγόνων μας, μεγαλητέραν ἀλλην χάριν ἢ ἀμοιβῆν τῶν κόπων εἰς ἐμὲ δὲν ἐμπορεῖ κάνεις νὰ κάμη παρὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν διασπορὰν τῶν βιβλίων εἰς τοὺς ἀδυνάτους νὰ τάγοράζωσιν». Ἀλλ' ὡς μὴ ὠφελε, τὸ παράδειγμα τῶν τριῶν φιλομούσων ὄμογενῶν δὲν ἔτυχε μιμητῶν, οὔτω δὲ ὁ Κοραῆς ὑφίσταται τὰς αὐτὰς ὡς πρότερον ἀπορίας, καὶ λυπεῖται καὶ ἀσχάλλει καὶ καταρᾶται πάλιν τὴν ἀπηγῆ μοῖραν καὶ ταλανίζει τὸ βαρὺ καὶ πικρὸν αὐτοῦ γῆρας. «Χωρὶς τὴν χρηματικὴν ἀμηχανίαν (ἔγραψε τῇ 4 αὐγούστου 1831 πρὸς τὸν Ἄρταν), δ «Ἱερατικὸς Συνέκδημος» ἥθελ' εἶσθαι κ' αὐτὸς ἐκδομένος πρὸ πολλοῦ, καὶ δ τέταρτος τόμος τῶν «Ἄτακτων» ἔτοιμος νὰ ἐκδοθῇ. 'Υπομδνή! Μ' εὕχεσαι ψυχὴν ἀτάραχον· ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν γὰ μὴ ταράσσωμαι, δταν ἀπροσδόκητοι περιστάσεις μοῦ δένωσι τὰς χεῖρας μὲ θλιβερὰς ἀλυσίδας; Σπούδασε λοιπὸν, φίλε, ἀν ἥναι δυνατὸν, γὰ μοῦ προξενήσῃς τιγὰς συνδρομητὰς ἀπὸ τοὺς αὐτοῦ ὄμογενεῖς εἰς τὸν μέλλοντα νὰ φανῇ περὶ τὰ τέλη τοῦ μέλλοντος σεπτεμβρίου «Συνέκδημον Ἱερατικόν»· δὲν ἔχω τὴν ὥραν ταύτην πλὴν δύο μόνους συνδρομητὰς, τὸν Κοντόσταυλον διὰ 30 ἀντίτυπα, καὶ τὸν Παρσακακάκην διὰ 20».

Τοιαύτη ἡ ὑλικὴ οὔτως εἰπεῖν ἴστορία τῶν ἐκδόσεων τοῦ Κοραῆ, μεστὴ ἀλγεινοτάτων περιπετειῶν, ἐναγωνίων φροντίδων, ψυχικῶν ἀδημονιῶν καὶ ἐναλλαττομένων ἐλπίδων καὶ ἀπελπισμῶν. Βεβαίως οἱ Ζωσιμάδαι προσηγέχθησαν ὀπωσοῦν μικροθύμως, ἀλλ' ἡ μικροθυμία αὗτη οὐδαμῶς ἵσχυσεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην γὰ φυτεύσῃ μνησικάλιαν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Κοραῆ ψυχήν. "Οσα ἔγραφεν οὔτος πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον

Βασιλείου, βεβαίως ἔγραφεν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς περισπώσης αὐτὸν χρεῖας, ἔκάστοτε δὲ παρεκάλει τὸν ἐπιστήθιον αὐτοῦ ἐν Βιέννῃ φίλον νὰ μὴ διαγγέλλῃ εἰς μηδένα τὰ γεγραμμένα, νὰ κατῇ δὲ τὰς ἐπιστολὰς, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, πλέον ἡ ἀπαξὲ ἐπέστειλεν δὲ Κοραῆς πρὸς τοὺς Ζωσιμάδας παραινετικὰ γράμματα, ἀποκειρώμενος διὰ Θερμῶν λόγων νὰ ἔκθερμάνη ἔτι μᾶλλον τὴν φιλογερὰν καὶ φιλοδιόξου φιλοπατρίαν τῶν πρώην χορηγῶν τῆς Ἐλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Υπέρ τοὺς χιλίους τόμους ἐκ τῶν τυπωθέντων ἀναλώμασι τῶν Ζωσιμάδων, ἀπέστειλεν δὲ Κοραῆς τῷ 1826 εἰς τὴν Ἐλληνικὴν Βουλὴν, μετὰ προπεμπτικοῦ γράμματος, ἐγκωμιάζοντος τῶν μεγαλοδώρων ἀδελφῶν τὴν ἀπαρχμείωτον φιλογένειαν. «Οἱ φιλογενέστατοι ἀδελφοὶ Κύριοι Ζωσιμάδαι (ἔγραφε) συνειθισμένοι πρὸ πολλοῦ νὰ εὐεργετῶσι τὴν Ἐλλάδα, μὲ διέταξαν νὰ σᾶς πέμψω τὰ κατωτέρω σημειωμένα βιβλία, συμποσούμενα εἰς τόμους 1008, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ σεβασμία βουλὴ θὰ φροντίσῃ πατρικῶς νὰ κάμῃ τὴν διαμοίρασιν τῶν βιβλίων εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς σπουδαστὰς, ἔξαιρέτως εἰς τοὺς πτωχοὺς, τοιχύτην, ὅποια νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ φρενώσῃ τοὺς νέους μας, ἐκ τῶν ὅποιων μάλιστα ἐλπίζεται ἡ φυλακὴ τῆς μὲ τόσους ἀγῶνας ἀποκτηθείσης ἐλευθερίας». Ὁλίγῳ ὕστερον ἔγραφε πρὸς τὸν Νικόλαον Ζωσιμάν. «Ἐως τώρα ἐπέμψατε εἰς τὴν Ἐλλάδα βιβλία καὶ πολλὰ καὶ ἀναγκαῖα· καὶ ἡ Ἐλλὰς θέλει σᾶς χρεωστεῖν ἀείμνηστον τὴν χάριν. Ἀλλ' εἰς τὴν Ἐλλάδα διὰ τὰς πρὸ μικροῦ δυστυχίας, γεννηθείσας ἀπὸ τὰς μωρὰς δικυονοίας τῶν προεστώτων, ἐγεννήθησαν νέαις ἀνάγκαι, ἀνάγκαι ζωῆς ἡ θανάτου, καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν καὶ διὰ τὸν ἀπειλούμενον ἀπὸ τοὺς τυράννους ἔξολοθρευμόν. Δὲν ἦτο ἄρα μάγιστρον καὶ ἵερον νὰ κατασταθῶσιν οἱ Ζωσιμάδαι ἀρχηγοὶ καὶ σύμβουλοι Ἐταιρείας βοηθητικῆς, συνταγμένης ἀπὸ δλους τοὺς εύρισκομένους εἰς Μόσχαν, Πετρούπολιν, Ὁδησσὸν καὶ ὅπου ἀλλοῦ γνωρίζετε ὁμογενεῖς πλουσίαν, ἐκ τῆς ὅποιας καὶ τροφὰς νὰ πέμψετε εἰς τὴν πεινῶσαν πατρίδα, καὶ τρεῖς ἡ τέσσαρας φρεγάτας νὰ κατασκευάσετε, ἡ κατασκευασμένας ν' ἀγοράσετε διὰ τὴν κινδυνεύσανταν νὰ χαθῇ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς πατρίδα; Οἱ ἀλλογενεῖς καὶ ἐτερόθρησκοι ἐσύστησαν εἰς πολλὰς τῆς Εὐρώπης πόλεις ἐταιρείας καὶ ἔστειλαν καὶ στέλλουν εἰς τὴν Ἐλλάδα καὶ σιτάρια καὶ πολέμου ἐφόδια. Τοῦτο μόνον ἔφθανε νὰ κινήσῃ καὶ ἡμᾶς εἰς ζῆλον (ἢ μᾶλλον ἐντρωπὴν) νὰ δεῖξωμεν, ὅτι βοηθοῦμεν καὶ

ήμετις καθείς τὸ κατὰ δύναμιν καὶ δὲν προσμένομεν τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην τῶν ξένων». Πρὸς τὸν αὐτὸν δὲ Ζωσιμῆν ἐπέστελλε τῇ 28 δεκταβρίου 1828. «Εἴθε, διν αἱ περιστάσεις τὸ ἔσυγχωροῦσαν, νὰ ἐλάμβανες τὴν ἀγίαν ἀπόφασιν νὰ κάμης ἀκόμη ἐν μόνον ταξιδίον, τὸ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου καὶ ἀνάπτασιν πλειοτέραν θέλεις ἀπολαύσειν, καὶ τὴν ἡδονὴν νὰ βλέπῃς τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς σπουδαστὰς νέους μας εὐεργετημένους ἀπὸ τὰ δῶρά σας καὶ περικυκλοῦντάς σε ώς πατέρα». Τοιούτῳ τρόπῳ, ἡ Αθόρυβος καὶ ἀπόκρυφος «ἀγαθὴ ἔρις» ἡ κλονήσασα τὴν ὑπόστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης, οὐ μόνον οὐδὲν κατέλιπεν ἔχνος ἀλλοτριότητος ἀλλ' ὑπενέδωκεν ὕστερον εἰς τρυφεράν ἀντιπελάργησιν, ἀπεδείχθη δὲ καὶ πάλιν ὅτι ἡ καθορὰ καὶ εἰλικρινὴς καὶ ὑπὸ σωκρατικῆς ἀρετῆς δορυφορουμένη φιλοπατρία εἶναι γενναιώτερα ἢ ὕστε νὰ διασώζῃ τὴν μῆνιν παλαιῶν διαστάσεων καὶ διαφορῶν, μεγαλοφρονεστέρα δὲ ἢ ὕστε νὰ μικρολογῇ καὶ νὰ μικροψυχῇ, ὑποκειμένου λόγου περὶ τῶν μεγίστων τῆς δεινοπαθούσης Ἑλλάδος συμφερόντων.

Τὸ ἀδεύλωτον καὶ σφδρα φιλότιμον τοῦ Κοραῆ ἥθος γίνεται καὶ ἐντεῦθεν κατάδηλον ὅτι ἡρυγήθη τὸ δὶς προταθὲν αὐτῷ ἐπικερδὲς ἀξιωμα δημοσίου καθηγητοῦ ἐν Παρισίοις, ἐπόθησε δὲ εὐπρεπῶς τὴν τιμὴν νὰ καταλεχθῇ εἰς τοὺς ἑταίρους τοῦ Ἰνστιτούτου, ἀλλ' οὐδαμῶς ἡξίωσε νὰ πορευθῇ τὴν εἰς τοῦτο ἄγουσαν συνήθη ὁδόν. «Ο ἀναγγοὺς τὸ νεώτατον τοῦ Δωδὲ μαθητόρημα γιγάντει δπόσας καὶ ἥλικας δέον γὰρ ὑπομείγη ταπεινώσεις ὁ μετιών τὴν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἐπωνυμίαν· δέον ἐπὶ πᾶσι νὰ διέλθῃ «τὰ κατὰ Καύδιον στεγά», πορευόμενος εἰς ἐπίσκεψιν ἐνὸς ἑκάστου τῶν ἑταίρων, ἐπαιτῶν ἐνὸς ἑκάστου τὴν ψῆφον, σφίγγων ἐνὸς ἑκάστου ἴκετικῶς τὴν χείρα, προσκυνῶν πάντας, ἀκούων ἐπιτιμήσεις ἢ εἰρωνικὰς ἀποκρίσεις παρ' ἀγθρώπων ὑποδεεστέρων αὐτοῦ κατά τε τὸν νοῦν καὶ τὸν χαρακτῆρα, καθικετεύων τὸν τυχόντα ἀκαδημαϊκὸν ως δοῦλος, θωπεύων ως κόλαξ, καὶ αἰτούμενος ἔλεος ως ὑπόδικος. 'Αλλ' ὅμως τὸ ἀκαδημαϊκὸν μύρον ὑπολαμβάνεται τοσοῦτον εὐώδεις καὶ μεγαλότιμον ὕστε καὶ οἱ λογιώτεροι τῶν Γάλλων οὐδαμῶς ὕκνησαν νὰ ὑποβάλωσιν ἔαυτοὺς, ἔκόντας ἢ ἀκοντας, εἰς τὰς ἀπρεπεῖς καὶ χαμαζήλους πρὸς ἀπόλαυσιν αὐτοῦ διατυπώσεις. «Ο ἔξοχώτατος γάλλος συγγραφεὺς Μεριμὲ ἔγραφε πρὸ ἐτῶν γραὶς τῆς ἐλαχίστης ἐντροπῆς· «'Αναγκάζομαι νῦν νὰ ἐπιτηδεύσω τὸ ἀγελευθερώτερον καὶ ἐπονειδιστότερον τῶν ἐπιτηδευμάτων, θηρεύων τὸ ἀξιωμα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ». Πολλάκις παρεκλήθη ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ δ Κοραῆς νὰ συγκαταβῇ εἰς τὰς ἀπαιτουμένας